

HKH 217.05

HET ARCHIEF VAN DE COÖPERATIEVE ZUIVELFABRIEK TE HAAKSBERGEN

J.H. Scholten

INVENTARIS VAN STUKKEN AFKOMSTIG UIT DE ARCHIEVEN VAN DE COÖPERATIEVE ZUIVELFABRIEK TE HAAKSBERGEN

Historische Kring Haaksbergen

2005

Geschiedenis

Op 30 april 1894 kreeg de Dorpslandbouwvereniging vergunning tot de bouw van een roomboterfabriek aan de Spoorstraat. Het benodigde water mocht via een pijp uit een nabijgelegen brandput gehaald worden. De verhouding met de buurman H. Leppink was blijkbaar niet goed, want op 19 juni 1895 kregen de boterfabriek en Leppink vergunning tot het plaatsen van een hekwerk.

Door leden van de Dorpslandbouwvereniging en de Overijsselsche Landbouw Maatschappij afdeling Haaksbergen werd op 19 oktober 1907 een coöperatie gesticht met als doel de voortzetting van de roomboterfabriek op coöperatieve grondslag. Omdat het bestaande fabriekje veel te klein was, besloot men een nieuwe stoomzuivelfabriek te bouwen tegenover het station aan de Stationsstraat. Deze fabriek werd op 14 mei 1908 geopend.

De eerste directeur werd Jogchum Zuidema uit Dronrijp. In het eerste jaar haalde men een omzet van 1.400.000 kg melk. In 1937 had men 800 leden en verwerkte men 10.800.000 kg melk. Door de omzetsijging was het bedrijf toen weer te klein geworden. De oplossing werd gevonden in de bouw van een nieuwe fabriek aan de Enschedesestraat, die op 23 februari 1938 geopend werd.

Vanaf 1 mei 1949 werd de directie daar gevoerd door Frans P. Hettinga. In 1970 fuseerde de Coöperatieve Zuivelfabriek Haaksbergen met de **Lonneker** Coöperatieve Melkinrichting en Zuivelfabriek te Enschede, welke laatste op 9 oktober 1896 opgericht was. De naam van de nieuwe coöperatie, waarbij zich nadien ook andere Twentse bedrijven aansloten, werd **Melkion**. In het bestuur van Melkion zaten ook afgevaardigden van de afdeling Haaksbergen van de O.L.M. en de A.B.T.B. Dit was niet de laatste fusie, want samen met coöperaties uit Hengelo (O), Almelo en Oldenzaal ontstond de **ORMET**. Weer later werden zij opgenomen in grotere verbanden, eerst in **Coberco** en later in **Friesland Foods**.

In dit archief zijn ook stukken opgenomen van de Fok- en Controlevereniging. Deze vereniging met als naam "De Samenwerking" had haar kantoor eerst in de poederafdeling van de zuivelfabriek, daarna in het kantoor van de Landbouwvereniging aan de Parallelweg. Vervolgens is ze opgenomen in een groter verband en verhuist achtereenvolgens naar Goor, Borne en Deventer (1998).

Meer over de geschiedenis is te lezen in de boeken van Joh. ten Broeke "Haaksbergen vanaf 1900 tot nu" en "Kantelen der eeuwen deel II". Daarnaast ook in het blad Overijssel, een extra uitgave van de zakenwereld. In deze uitgave staat een artikel over de Zuivelindustrie en haar betekenis, geschreven door Ir. W.R. Zuidema. De boeken van Joh. ten Broeke zijn in de bibliotheek van het Historisch Centrum Haaksbergen in te zien onder nummer 938.2 Broeke en het artikel van Zuidema onder nummer 986.4 Bute.

Ook zijn krantenknipsels m.b.t. de Zuivelfabriek in het Historisch Centrum Haaksbergen aanwezig. De nu geïnventariseerde verzameling is een z.g. dynamisch archief, hetgeen betekent dat naar verwachting op niet al te lange termijn hier stukken aan toegevoegd worden.

INVENTARIS

1. Grondslag (reg.no. 1601)
 - 1.1 Statuten en Huishoudelijk Reglement van de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek “Haaksbergen” te Haaksbergen.
 - 1.2 Bijvoegsel tot de Nederlandsche Staatscourant van zaterdag 8 mei 1909 no. 107.
 - 1.3 Verklaring van de Vereeniging “De Zuivel-Onderlinge” gevestigd te Utrecht, dat De Coöperatieve Stoomzuivelfabriek op 1 januari 1917 als lid tot de Vereeniging is toegelaten. Opgemaakt te Amsterdam op 30 juni 1918.
 - 1.4 Inschrijving in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel te Hengelo d.d.21 december 1921.
 - 1.5 Inschrijving in het Handelsregister van de Kamer van Koophandel te Hengelo d.d. 21 september 1926.
 - 1.6 Een lijst van de leden zoals is doorgegeven op 21 september 1926 aan de Kamer van Koophandel en Fabrieken te Hengelo.
2. Geschiedenis (reg.no. 1602)
 - 2.1 Een verhaal gehouden op een Algemene Ledenvergadering na 14 mei 1918. Niet bekend ter gelegenheid waarvan deze speech is uitgesproken.
3. Ledenvergadering (reg.no. 1603)
 - 3.1 Verslag van de ledenvergadering van zaterdag 1 februari 1908.
 - 3.2 Verslag van de ledenvergadering van donderdag 20 augustus 1908.
 - 3.3 Verslag over het boekjaar 1916/1917. Hierin zijn ook alle leden vermeld met de door hen ontvangen melkgeld.
4. Bestuursvergaderingen (reg.no. 1604)
 - 4.1 Verslag van de bestuursvergadering van 9 maart 1908 en verslag van bestuur en commissarissen op zaterdag 21 maart 1908.
 - 4.2 Verslag van bestuur en commissarissen op woensdag 1 april 1908.
 - 4.3 Verslag van de vergadering van bestuur op woensdag 8 april 1908.
 - 4.4 Vergadering van bestuur en commissarissen op woensdag 15 april 1908.
5. Ingekomen stukken (reg.no. 1605)
 - 5.1 Een circulaire van het Rijkszuivelconsulentschap m.b.t. een gestoorde kolenvoorziening van juni 1916.
 - 5.2 Een circulaire het Koninklijk Nationaal Comite 1914 m.b.t. uitvoervergunningen voor kleine zendingen levensmiddelen.
 - 5.3 Brief van S.S. Sevenster d.d. 26 augustus 1916 met verzoek om offerte voor 5000 tot 10000 liter volle melk.
 - 5.4 Brief van de commissie voor de Melkvoering over eventuele laadpunten.
 - 5.5 Brief van Botercontrôlestation “Gelderland-Overijssel” over levering van 930 liter gepasteuriseerde en goed gekoelde melk.
 - 5.6 Brief d.d. 17 november 1916 van de Botervereniging voor de levering van 25 kg. gezouten boter.
 - 5.7 Brief van de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek “Gelria” te Epe d.d. 15 december 1916 met de vraag wat de weeklonen in Haaksbergen zijn.
 - 5.8 Brief van de commissie voor de Melkvoering door Gelderland & Overijssel over de te verzenden hoeveelheid melk voor Utrecht.
 - 5.9 Brief van de Algemene Nederlandsche Zuivelbond d.d. 5 juni 1917 over de controle op de geleverde boter. ½ kg te weinig.
 - 5.10 Brief van de Algemene Nederlandsche Zuivelbond d.d. 11 juni 1917 over de controle op de geleverde boter. ½ kg te weinig en iets te zuur.
 - 5.11 Machtiging van de Rijkscommissie van Toezicht op de Beschikbaarstelling en den uitvoer van Boter te 's Gravenhage voor het leveren van boter aan directe gebruikers.

- 5.12 Een circulaire van de Geldersch-Overijsselsche Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken te Zutphen over een vergadering van directeuren op vrijdag 31 aug. 1917.
 - 5.13 Circulaire van de Coöperatieve Landbouwvereniging "Weddehoen" te Goor d.d. 5 oktober 1917 over het tekort aan steenkolen.
 - 5.14 Circulaire van de Rijkszuivelconsulentschap voor de Provincie Overijssel d.d. 8 oktober 1917 met asl onderwerp conservering melkmonsters.
 - 5.15 Brief van de Coöp. Stoom-Zuivelfabriek "Heino" te Heino d.d. 14 november 1929 over de geleverde vaten ongezouten boter.
 - 5.16 Brief van de Keuringsdienst van Waren d.d. 27 januari 1930 m.b.t. de verkoop van melk aan verbruikers aan de openbare weg.
 - 5.17 Brief van de Geldersch-Overijsselsche Bond van Coöperatieve Zuivelfabrieken d.d. 7 februari 1930. Uitnodiging voor een vergadering.
 - 5.18 Brief van de Lonneker Coöperatieve Melkinrichting & Zuivelfabriek G.A. d.d. 4 februari 1930 over levering van flessenmelk en pap.
 - 5.19 Brief van de Keuringsdienst van Waren d.d. 11 februari 1920 om de gebruikte handbussen van een schenkruit te voorzien.
 - 5.20 Dagvaarding in 1933 over onteigening van gronden t.b.v. de gemeente Haaksbergen.
 - 5.21 Circulaire van de Crisis-Zuivel-Centrale te Deventer d.d. 20 april 1934 met daarin voorschriften m.b.t. het produceren van boter.
 - 5.22 Bevestigingsbrief van J. van den Berg & Co te Deventer d.d. 29 april 1937 over de levering van een stoomketel.
 - 5.23 Circulaire van der Reichskommissar d.d. 9 juni 1943 over de tewerkstelling in Nederland en in Duitsland van arbeidskrachten.
 - 5.24 Uitgave van de Koninklijke Nederlandse Zuivelbond F.N.Z. van 11 juni 1969 61^e jaargang.
6. Uitgaande stukken (reg.no. 1606)
 - 6.1 Brief aan een collega-direkteur over de wijze van uitvoer van boter langs het grenskantoor Oldenkotte.
 7. Ontvangstbewijzen (reg.no. 1607)
 - 7.1 Ontvangen door H. Kooij te Arnhem op 7 september 1916 f. 221.75
 - 7.2 Ontvangen door J. Bouwhuis in november 1916 voor levering stroom f. 25.83
 - 7.3 Ontvangen door Algemene Nederlandse Zuivelbond op 2 december 1916 f. 255.14
 - 7.4 Ontvangen door Fa. van den Broek & Adolfs Haaksbergen in september 1929 f. 0.25 voor levering van een doos punaises.
 - 7.5 Ontvangen door Mrs. Noyon en Baak d.d. 24 november 1936 een bedrag van f.1082.61 voor kosten van stroom en overname van een electriciteitsmeter van de gemeente Haaksbergen.
 8. Uitgaande rekeningen (reg.no. 1608)
 - 8.1 Rekening voor de burgemeester van Zuid-Scharwoude d.d. 23 oktober 1916 voor de levering van 350 kg. boter.
 9. Overeenkomsten (reg.no. 1609)
 - 9.1 Vergunning van burgemeester en wethouders van Haaksbergen voor het plaatsen van een stoommachine d.d. 19 maart 1909.
 - 9.2 Overeenkomst tussen Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij en de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek "Haaksbergen" te Haaksbergen tot het hebben en onderhouden van een afvoerleiding voor afvalwater van de fabriek. Getekend d.d. 25 maart 1909.
 - 9.3 Borgstellingsakte t.b.v. Aug. Borggrevens te Rotterdam d.d. dec. 1929. Vergunning met tekening voor het hebben en onderhouden van twee afvoerleidingen voor fabriekswater door het spoorwegterrein naar de daar aanwezige spoorwegsloot. Brief d.d. 19 december 1931 van de Nederlandsche Spoorwegen.
 - 9.4 Akte tussen de gemeente Haaksbergen en de Coöperatieve Zuivelfabriek Haaksbergen betreffende de verkoop van grond gelegen aan de Oostenstraat, de Markt en de weg naar Enschede.

- 9.5 Voorlopige akte van vergunning d.d. 6 april 1938 voor het gebruik van een stoomketel nr .4 door de ingenieur van het Stoomwezen.
 - 9.6 Voorlopige akte van vergunning d.d. 6 april 1938 voor het gebruik van een stoomketel nr. 5 door de ingenieur van het Stoomwezen.
 - 9.7 Voorlopige koopovereenkomst getekend door Jogchum Zuidema namens de Zuivelfabriek voor verkoop van de woning aan Markt aan Gerhard Barend Grooters d.d. 24 september 1938.
 - 9.8 Overeenkomst met de Lonneker Melkinrichting & Zuivelfabriek G.A.S. te Enschede aangaande vastlegging van begrenzing aan de partijen grenzende melkwinningsgebieden.
- 10. Gebouwen (reg.no. 1610)
 - 10.1 Tekening van de fabriek aan de Enschedesestraat.
 - 10.2 Tekening van de fabriek aan de Enschedesestraat.
 - 10.3 Tekening van de fabriek aan de Spoorstraat. Plan van architect Zeggelink d.d. 23 september 1907.
- 11. Kaarten (reg.no. 1611)
 - 11.1 Uittreksel uit het kadastrale plan Gemeente Haaksbergen Sectie I . Hierop aangegeven het terrein van de zuivelfabriek aan de Spoorlijn Neede naar Boekelo.
- 12. Jubilea (reg.no. 1612)
 - 12.1 Programma en tekstboekje van de “Haaksbergen” Jubileum-Revue, opgevoerd op 25, 26, 27, en 28 mei 1948 ter gelegenheid van het veertig jarig bestaan van de Coöperatieve Zuivelfabriek “Haaksbergen” te Haaksbergen.
- 13. Busnummers (reg.no. 1613)
 - 13.1 Lijst van melkbusnummers.
- 14. Belastingen (reg.no. 1614)
 - 14.1 Belasting van de Doode Hand. Aanslag van 22 maart 1937. Boekingstijdvak 1936/1937.
 - 14.2 Motorrijtuigenbelasting van 15 mei 1936 t/m 30 april 1937.
- 15. Personeel (reg.no. 1615)
 - 15.1 Aanbevelingsbrief voor G.Th. Wilmer bij een sollicitatie elders.
 - 15.2 Arbeidsregister als bedoeld in artikel 68 der arbeidswet 1919.Een lijst van personeelsleden in dienst van de Zuivelfabriek.
- 16. Statistische gegevens (reg.no. 1616)
 - 16.1 Gegevens over aantal leden, geleverde melk etc. over de periode 1928-1940.
 - 16.2 Lijst met onbekende gegevens.
- 17. Verzekeringen (reg.no. 1617)
 - 17.1 Aangifte bij de verzekering op 19 oktober 1908 dat de onderneming sedert 14 mei een kracht-werktuig heeft.
 - 17.2 Schademeldingsformulier m.b.t. Geldtransportverzekering.
 - 17.3 Overeenkomst tot deelneming aan de instelling van de F.N.Z. tot onderlinge verzekering inza - ke ongevallen buiten beroep.
 - 17.4 Schrijven met polis d.d. 25 november 1938 van verzekering tegen berooving, diefstal, verduistering, zakkenrollerij en verlies.
- 18. Ontvangen rekeningen (reg.no. 1618)
 - 18.1 Nota van J.H. te Lintelo, meubelmaker.
 - 18.2 E.H.J. Waanders, koperslager en loodgieter.
 - 18.3 B.J. Eijssink, smederij en ijzerwaren.
 - 18.4 D.W. Broekhuis, bloemisterij, boomkwekerij en zaadhandel.
 - 18.5 W.R. ten Asbroek & Zonen, grof, fijn- en hoefsmederij.

- 18.6 J.B. Wildenborg, fijn, grof- en kachelsmederij.
- 18.7 J.H. Aamschot, handel en ijzerwaren.
- 18.8 J.G. Kamp, hotel en restaurant.
- 18.9 J.H. Tankink, café.
- 18.10 G. ten Hoopen Bzn., rijks gedipl.hoefsmid.
- 18.11 J.A.. Strengers, leiendekker,koper,lood,zinkwerker en sanitair.
- 18.12 J.D. Stegeman, kruidenier.
- 18.13 J.D. Stegeman, kruidenier.
- 18.14 Wed. J.Th. Eijsink, hotel-café “De Klok”.
- 18.15 Notaris J.A. Derkman.

- 19. Circulaires naar de leden (reg.no. 1619)
 - 19.1 Circulaire over terugname van karnemelk.
 - 19.2 Circulaire met diverse onderwerpen.
 - 19.3 Circulaire dat de prijs van boter aanmerkelijk wordt verhoogd.

- 20. Krantenartikelen (reg.no. 1620)
 - 20.1 Artikel over de melkvervuiling in Twente.
 - 20.2 Advertentie van de Coöperatieve Zuivelfabriek Wierden.

- 21. Fok- en Controlevereniging (reg.no. 1621)
 - 21.1 Melkcontroleboekje van H.B. ter Braak.
 - 21.2 Notering veehouders per kring en dag van bemonstering.
 - 21.3 Notering bemonstering kringen en namen van de monsteropnemers.
 - 21.4 Notulenboek van de Fok- en Controlevereniging “De Samenwerking” vanaf 2 november 1967 tot 26 januari 1976.

- 22. Diversen (reg.no. 1622)
 - 22.1 Melkgeldzakje.
 - 22.2 Kaart ter herinnering aan bezoek aan de C.L.V. “Landbouwersbelang”,Haaksbergen..
 - 22.3 Tekst uit het blad “Hoofdgedachten der Landbouwcoöperatie, door Ir. J.B. Obbink.
 - 22.4 Loonzakje van Hotelbedrijf de Lange N.V. Markt 23 Haaksbergen.
 - 22.5 Lijst van de stukken ontvangen op 25 maart 1999 van de gemeente Haaksbergen m.b.t. de Coöperatieve Stoomzuivelfabriek “Haaksbergen” te Haaksbergen.